

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

De Inspectione Sui, §. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

§. 2. *Inspectio Sui.*

Partes Humilitatis sunt duæ: *Inspectio sui*, & *Despectio sui*: Quantum ad priorem, hæc est illud veteribus tam decantatum *Ipse te nosce*, quod olim Apollinis templo inscriptum: *Atqui videtur hæc inscriptio, tamquam Dei salutatio quædam ad homines, ejus loco, quæ salvere jubet: quasi non probè dicatur, Salve, neque jubere hoc invicem deceat, sed temperatè vivere.* Divinum est illud Platonis in *Charmide*: & dant me in stuporem ista verba: *Quasi non probè dicatur, Salve, neque jubere hoc invicem deceat; sed temperatè potius, seu humiliter (sic Christiani loquuntur) vivere.* Vereor ut de industria dixerit, & ne non casu; Digitum intendit ad fontem Humilitatis: rem acu tangit; sed tantum acu.

2. ¹ Hæc sua ipsius *Inspectio* in diligenti naturæ, conditionis & originis suæ dis-

qui-

¹ *Hæc sua ipsius inspectio in diligenti naturæ, conditionis & originis suæ disquisitione consistit.* In hac inspectione id primum agendum est, ut omnia dimittamus, quæ nostra non sunt: alioqui enim non ipsos purè, sed & alia quædam, seu ad alium aliquem pertinentia inspiceremus. Hæc dimittentes à nobis, eo tandem deveniendum erit, ut nihil nostrum esse videamus præter cognoscere & velle: quod
ultra

quisitione consistit: Quam ut ritè consequar, primùm sic reputo, & mecum sic solus loquor: Tam multa sunt, quæ video, tam varia: Video pulcherrimum illud solis jubar, quod dierum ac noctium, hyemis & æstatis, caloris ac frigoris vicissitudines mihi parit: video subinde noctis tenebras diluentem Lunam, & infinita minora lumina, superiorem illam regionem interpolantia: Video nubes, sæpè candidas, nonnunquam atras, interdum quam plurimis coloribus sub vesperam ac auroram distinctas: hinc subindè tonitruum horribiles fragores exaudio: tum tremulas coruscationes & trifurca fulmina conspicio: nimbos inde, grandinem & nives decedentes: & mox vastum illud ac immane spatium, à fumis istis & nebulis detersum, ac limpidum, amænissimè cæruleum: Circum me aërem, ventis in me impulsam sentio, & audio illum alternis per os meum ac nares illabentem ac elabentem, inter respirandum quidem leniter; inter suspirandum autem vel anhelandum confertim & vehementer: Mare etiam propter me cerno, turbidum, inquietum, ad

ultra hoc est (ut mundus ejusq; partes, corpora nostra, eorumque motus) ad alium pertinere, nihil nobis in istis juris esse, verbo, non esse nostra: ut ex sequentibus in textu satis patebit.

ad litora sua statis horis assurgens subsi-
densque : Video lacus , fontes & flu-
mina : Video terram , innumerabili stir-
pium , plantarum , lapidum ac metallo-
rum sobole foetam & fertilem : Et tum in
ipsa , tum in aquis ac aëre infinita volan-
tium , natantium , gradientium , repentium
genera. Hæc omnia cum video, ² Mundum
hunc, ³ aut aliquam ejus partem videre
me

² *Mundum hunc.*] Nimirum mundus totus bre-
viter hic descriptus est : descriptus autem , inquam ,
est, prout in sensum nostrum incurrit (quid enim ipse
mundus sit in se, alterius loci est, & in Physica diser-
tè dicimus) mundus itaque ut sensum nostrum affi-
cit, dividi commode potest in plagas, & plagarum
incolas, prima plaga est vastum illud cæruleum per
modum fornicis latissimè supra nos expansum: & hu-
jus plagæ incolæ sunt stellæ ; inter quas eminent Sol
& Luna : secunda plaga est aër, qui inter cæruleum
illud & nostra corpora interjectus est : hujus incolæ
sunt nubes & harum phasmata, ut Iris, Parelus co-
loresque alii sub Auroram & Vesperam: itemque alia
meteora, ut fulmina, fulgura, tonitrua &c. Tertia
plaga est mare, & hujus incolæ sunt pisces seu species
nantes. Quarta plaga est terra, cujus duæ regiones,
superior, & incolæ hujus stirpes & animalia, seu spe-
cies terræ affixæ, & species per eam gradientes, re-
pentes, & paulo supra ipsam volantes, & inferior re-
gio, cujus incolæ sunt metalla, lapides & infinita
alia mineralia.

³ *Aut aliquam ejus partem videre me dico.*] Nescio
enim quousque extendatur hæc regionum amplitu-
do: quantum sursum excurrat vastum illud cæruleum,
quantum in latus terra atque mare diffundatur: ideo
tam.

me dico; Sed hæc omnia cum video, clarissimè mihi sum conscius, + nihil horum fecisse me, nihil horum facere me posse; cuncta hæc invenisse me hic.

3. Tandem est etiam Corpus aliquod, quod mecum magis junctum est, vel eo nomine, quod hujus interventu, reliqua corpora, quæ jam nobis in mentionem inciderunt, percipiam, atque aliter ea percipere non valeam (nam si oculis istis caream, non videbo; si auribus, non audiam) Hoc quia mecum ita junctum est corpus, *Meum corpus* vocare soleo. Hoc etiam

tam non sum certus, mundum me videre, quam quidem aliquam partem mundi: facile intelligo multa sursum deorsumque esse, ad quæ ego sensu & cogitatione non pertingo: ideoque cautionis ergo, ne quid hic me inspiciendo, me ipsum deciperem, adjicio ista clausulam, video *mundum* vel partem ejus.

4 *Nil horum fecisse me.*] Nullam habet difficultatem, nemo tam demens est, qui horum aliquid sibi tanquam opifici arroget: & ut stultissimus aliquis id arrogaret sibi, ore certe, non mente id faceret: Deus enim conscientiam hujus rei tam apertam & claram fecit in nobis, ut non sinat illam, ullâ stultitia nostrâ deleri vel obscurari: omnes uno ore consentimus: *Nos ista non fecimus, nos ista hæc omnia invenimus, nos ista hic omnia relinquemus.*

5 *Meum corpus.*] *Definitum* ergo est *Meum corpus*, nempe quod mihi occasio est percipiendi alia corpora hujus mundi, & sine cujus interventu alia corpora hujus mundi non perciperem: si enim oculis carerem,

etiam corpus , ⁶ agnosco clarissimè non fecisse me , nihil simile me facere posse : etiamsi enim tale aliquod corpus , aut generaverim fortè , aut etiamnum generare possim ; tamen generare tale corpus (placuisse intelligo) ⁷ non est facere tale corpus :

carerem , alia ista corpora non viderem , ergo si toto meo corpore carerem , etiam alia ista corpora non viderem , & ita de auribus & reliquis sensuum meorum instrumentis dicendum est. Interim corpus meum pars hujus mundi est , incola quartæ plagæ , & inter species gradientes sibi locum vindicat. ego vero minimè pars hujus mundi sum : utpote qui sensum omnem fugiam , qui nec videri ipse , nec audiri , nec manu tentari possum : hæc omnia in corpore meo sistunt , nihil horum ad me usque permeat : ego speciem omnem excedo , ego sine colore , sine figurâ , sine dimensione , non longus , non latus ; hæc enim omnia ad corpus meum pertinent : Ego sola cognitione volitioneque definior. Hæc omnia magis patebunt ex iis , quæ mox se inter inspiciendum me exerent.

⁶ *Agnosco clarissimè non fecisse me.*] Nec hoc difficultatem aliquam habet : & nemo etiam tam ineptus est , qui hic aliquid sibiumat : omnes ingenuè fatentur , forte occasionem dedisse se , aut dare posse , ob quam corpus aliquod humanum generaretur ; cæterum generationem factionemve istius corporis non attigisse se.

⁷ *Non est facere tale corpus . non magis sane , quam agrum conferere , sit frumentum & flosculos , quæ reddit ager ille , facere.*] Proinde reprehendenda est scurrilis illa quorundam in vernaculâ nostrâ lingua locutio , qua eum , qui prolem forte genuit , *puerum* vel *pueros*

pus : non magis sanè , quam agrum conferere , sit frumentum & flosculos , quæ reddit ager ille, facere.

4. Jam Corpus meum variè quidem pro arbitrio meo movetur (lingua namque in ore meo huc illuc titubat , cum loqui : brachia jactantur , cum nare : pedes projiciuntur , cum ire volo) ^s Sed motum

pueros fecisse dicunt : scurrilis inquam, est hic loquendi modus , (& fateor) non solet hoc nisi per deridiculum dici : interim abstinendum est ; phrasis enim per se ipsa impietatem sonat , & quod Deo proprium est, adscribit aliquando quibusdam nebulonibus : cum non sciat homo , qui generat , quomodo fiat corpus humanum , imò infinitas ejus partes (quæ indies adhuc aliæ atque aliæ ab Anatomicis deteguntur) ignorat : non potest sine summâ impudentiâ , non dico arrogare sibi , constructionem , factionemque talis corporis ; sed vel phrasi illâ ac modo loquendi abuti, quâcum cum liberis operam dedit , liberos fecisse se dicat : quid quod non tantum hic qui sic loquitur, opificem se humani corporis (in quo ipso summa impietas est) sed integri & completi hominis ferat : adeoque mentis humanæ factionem sibi arroget. Turpis ergo phrasis illa , & turpitudinem ejus non satis capiunt , qui illâ solent uti ; sed periculosum est male loqui , etiamsi non malè cogites : facile enim à verbis malis venit ad cogitationes malas : ut jam ante notavimus §. de Justitia. Num. 3. ad illa verba : *At toleranda forent hæc vitia nominum, &c.*

^s *Sed motum ego illum non facio.*] Quæ N. 2. & 3. tanquam aliena à nobis rejecimus : nempe mundi hujus partiumque ejus , adeoque & corporis nostri (quod

tum ego illum non facio : nescio enim
 quomodo peragatur : 9 & qua fronte di-
 cam , id me facere , quod quomodo fiat ,
 nescio ?

(quod & ipsum pars quædam hujus mundi est , ut paulo ante annotavimus) constructionem : nullam habent difficultatem , & illa facile quisque sibi detrahi patitur , quæ tam aliena novit. Sed hic occurrit spissum aliquod velamentum , quod totam nostrum ipsorum inspectionem impedit , quod tamen inordinatus tenere & vindicare nobis per fas & nefas conamur : motum , inquam , corporis & membrorum ejus : hunc solemus ita nobis adscribere , ut nullatenus dubitare videamur , quin is à nobis fiat : proinde risu tantum accipimus eum qui secus dixerit ; donec vera philosophia , non illum , qui hoc dixerit , sed nos ipsos stultâ illâ persuasionem impulsos atque deceptos , ridiculos nobis ipsis facit. Ita est : immisceamus nos libenter (nescio quâ innatâ superbiâ) Dei operibus : nam cum ille movendo mundum faciat (quod in physica evidentissimè demonstramus) nos æmuli ejus esse volumus , cum movere nos etiam posse contendimus , saltem hocce nostrum corpusculum.

9 Et quâ fronte dicam , id me facere , quod quomodo fiat nescio ? Evidentissimum est , & quo nihil clarius excogitari potest : *Ego non facio id , quod quomodo fiat , nescio.* (Objecerunt aliqui contra prædictum actionem , sæpe esse , quod nescimus quomodo sit vel fiat : ut nescimus quomodo sit vel fiat : ut nescimus quomodo ferrum ad magnetem tendat , & tamen eo tendit. Hæc objectio ridicula est : nos enim non diximus : *quod nescis quomodo sit , non est , sed : quod nescis , quomodo fiat , id non facis ;* ex quo bene sequitur , nos motum ferri ad magnetem non facere : non autem illum non esse.

Alii

Alii objecerunt : *Si nescio, quomodo fiat non facio,* juxta vos ; ergo *si scio, quomodo fiat, tunc facio.* Hoc vero perquam ridiculum, nam bonus phylicus V. G. potest scire quomodo fiant effectus aliqui naturales, quos tamen non ipse, sed natura facit : bonus pictor potest scire, quomodo fiat certa pictura, quam tamen non ipse, sed alius quispiam pinxerit. Hæc objectio non minus inepta est, quam præcedens, & continet manifeste fallaciam Antecedentis, ut Logici vocant ; perinde ac si sic argueres : *si non movetur, non currit, ergo, si movetur, currit,* erat autem sic arguendum (ut Logici demonstrant) *si non movetur, non currit, ergo si currit, movetur :* & similiter : *si nescio quomodo fiat, non facio, ergo si facio, scio quomodo fiat.*

Alii objecerunt, multa esse quoad modum in actionibus nostris, quæ nos ipsi ignoramus : infiniti enim modi, infiniti respectus sunt, habitudines & comparationes in quolibet effecto, quibus ipsum ad alia quædam referri potest infiniti modi, quibus se ad alia habeat. Sed neque hæc objectio, (etsi sophistica minime ut erant præcedentes) nihilo plus, quam præcedentes evincit : respondetur enim facile nos, quia ea, quæ facimus, non quoad omnem modum cognoscimus, etiam non quoad omnem modum efficere : tantum effecti nostri facimus, quantum illius cognoscimus, non ultra : facit V. G. aliquis syllogismum, ignarus figuræ syllogisticæ : hunc igitur modum, quia non cognovit, etiam actione suâ præterit, inciditque hic modus in effectum, non est ab ipso positus in effecto qui enim ponat ibi quod non novit ? Atque adeo in communi vita, si quid forte dixerimus, in quo offensio aliqua erat ; ignari interim hujus modi, omnes intelligimus Architectorum min istros, etiamsi partes aliquas ædificii construant, quia tamen modum ædificii ignorant (qui)

(qui est in mente & ideà Architecti) ipsum ædificium propriè non confecere &c) Nec argumentis hic opus est, sed unius cujusque conscientia, homines sensibus suis inescati rarò ad conscientiam suam se convertant, argumentis quibusdam quasi per indirectum eo deducendi sunt : dico ergo nullam esse rationem, cur non putes te quidvis eorum & quæ sunt & quæ facta sunt, vel fecisse vel facere, si aliquid horum arrogare tibi ut opifici volueris, quod quomodo fiat, nescis : si enim nescius quomodo motus fiat in membris tuis, eum nihilominus te facere confirmes : pari ratione dixeris, Homeri Iliadem fecisse te, aut Semiramidis muros, aut Pyramides : pari ratione dices te Solem cieri ; Et dierum atque noctium, hyemis atque æstatis vicissitudinem nobis facere : cur enim hæc non facis, cujus tibi conscius, quod hoc non feceris, nisi quia nescis quomodo fiant ? Primum enim est, quod respondere solemus, cum non fecisse nos efficacissime convincere volumus, non intelligo, non scio quomodo fiat. Atque similiter modum nescis, quo motus in membris tuis peragatur : conscius tibi es cum vis, non ad te illum, sed ad alium aliquem pertinere. Nihil autem est, quod propositum axioma possit obscurare, si non præjudicio aliquo laboraremus, quod infantia nostra nobis allevit, atque Philosophorum Scholæ confirmarunt atque corroborarunt : scil. putamus res naturales facere aliquid, & tamen nescire quid & quomodo faciant : V. G. Solem illuminare, id est (ut interpretamur) lumen efficere ; ignem calefacere (id est) (simili interpretatione) calorem facere : gravia cadere, id est, sui prolapsum & motum ad inferiora efficere ; nescire tamen hæc quid faciant & quomodo faciant. Sed hæc est insignis nostra stoliditas : cum enim nobis ipsis facile detrahi patiamur (excipe unico illo casu de motu membrorum nostrorum) ea, quæ nescimus quomodo fiant, mirum est, nos in rebus illis brutis non eodem
uti

nescio? 1° Nescio enim, quomodo, & per
quos nervos aut alias vias, motus è cerebro
in

uti argumento. Qui itaque verâ Philosophiâ initiari
sunt, moverunt quam certissimè, nec solem esse, qui
lumen, nec ignem, qui calorem, nec gravia, quæ la-
psum faciant; sed Motorem hæc omnia proximè &
immediate producere, imprimendo diversum motum
aliis ac aliis partibus materiæ, eoque diverso motu &
nullo alio interveniente diversâ illa corpora (solem,
ignem, lapides, &c.) constituere: diversissimosque
illos ad sensum nostrum effectus producere, usu &
motu pariter, & diversis partibus materiæ, quibus il-
lum imprimit, tanquam suis instrumentis: etiam si
enim clarissimum nobis sit, cum non esse actorem,
qui quid & quomodo agit nesciat; clarissimè tamen
etiam intelligimus, instrumentum posse esse opificis,
quod quid per ipsum, & quomodo agatur, nesciat.
Unde mirari subit impudentiam illam (ut levissimè
dicam) Peripateticæ scholæ, quæ constituit res illas
naturales in censu causarum efficientium, cum ad
salvandum *φανόμενα*, id est, apparentias naturæ
(quod Philosophi munus est) satis esset eas in instru-
mentorum numero habere, sed nimirum velut dedica-
opera commentis istis Deum sibi obscurum reddide-
runt: qui statim ex hoc axiomate, *quod nescis quo-
modo fiat, non facis*, clarescit.

1° Nescio enim, quomodo, & per quos nervos, aut
alias vias, motus è cerebro in artus meos derivetur.
Nullâ quidem scientiâ conscientivè exploratum ha-
bemus, motum è cerebro per nervos in artus nostros,
derivari; sed solâ experienciâ id nobis innotuit, præ-
sertim Apoplecticorum & Paralyticorum: in Apo-
plecticis enim, seu in iis omnibus, in quibus cere-
brum ita generaliter affectum est, ut è cavitatibus
ejus in nervos interclusus sit meatus, videmus motum
peni-

in artus meos derivetur : " nescio quomodo ad ipsum cerebrum perveniat : & an perveniat ; Aut si id Physicis rationibus ac Anatomicis experimentis aliquatenus

G affecu-

penitus sufflaminari, respiratione duntaxat superstite, eo quod hæc intra pendeat à fervore cordis (quod vide sis in duabus nostris de respiratione Disputationibus) similiter in paralyticis, seu in iis, qui membrum aliquod corporis sui, puta manum, movere non possunt, viam aliquam interclusamprehenderunt Medici, seu nervum obstructum compressumve, per quem & cerebro in membrum illud, V. G. manum, patebat aditus atque influxio. Et hæc, quæ dixi, experientiâ constant, & non aliter, experientiâ vero opere experto, circa quod ipsa versatur, necessario posterior est, ac supponit illud jam absolutum : ita ut in illud influere dirigendo non possit : non est igitur experientia cognitio, quæ faciat ad opus efficiendum ; sed ad summum servit simili operi faciendo, & imitando : Cum ergo solam experientiam, & quidem perexiguam habere possimus circa modum, quo motus in corpore nostro dispensatur (nempe è cerebro in nervos, è nervis in artus nostros atque musculos illabendo) non potest nos illa cognitio motores facere : seu illa cognitio non sufficit, ut quia eâ solum indutus est quispiam, ideo auctor motus esse queat.

II *Nescio quomodo ad ipsum cerebrum perveniat.*]
Docent Physici atque Anatomici motum è corde nostro per arterias carotides ad cerebrum ascendere : focus enim ille atque ardor, qui in corde est, sanguinem cordis agitat, & quasi in ebullitionem attollit, partes vero solidiores hujus sanguinis, magisque ad motum aptæ, minutim admodum divisæ, celerissimeque

afsecutus sum, ¹² sentio nihilominus liquidò, me ab illa cognitione in motu membrorum meorum non dirigi; & æque promptè aut fortè promptiùs jam olim ea movisse, cum id me toto cœlo fugeret.

Ad hæc, cum fortè vehementer defatigatus

mèque motæ, vasis suis in cerebrum illabuntur, ibidemque intra cavitatis cerebri in omnem partem agitata, Spiritus vocantur: hi Spiritus per nervos, qui omnes in cerebrum patent, dejecti, motum artubus nostris, ad quos hi nervi alterâ sua extremitate pertinent, communicant: Sed qualiscunque hæc est scientia (certè non admodum præstantem esse facile videmus, & vix quicquam ab opinionibus suspicionibusque differentem) tota per experientiam hausta est, imò ad summum inde hausta est, experientia vero, ut jam paulo ante notavimus, non est scientia auctoris, sed contemplatoris operis alicujus.

¹² *Sentio nihilominus liquido.*] Experientia tantum constat, ut vidimus, & certè parum adhuc constat, quomodo, & unde motus in corpore nostro derivetur; hæc vero experientia non juvat nos in motu membrorum nostrorum: supponit enim illum, & eo posterior est, ut mox notabamus: & quidem si illam qualemcunque nostram notitiam, deinceps ad motum nostri corporis dirigendo abuti voluerimus, tantum abest, ut juvatura sit, oberit pessimè, reddetque nos in motu peragendo hebetes planè atque ineptos: ut postea latius nonnihil deduximus.

Nos proinde intra nos duntaxat operamur, in nobis manet, quodcunque agimus (aliud enim nihil agimus, præter cogitare & velle) tamen internam in nobis operationem sequuntur aliquando externa quædam

gatus sum, aut potius inscio me, manum
meam vel pedem Paralysis invasit, eodem
subindè modo me ad motum habeo, atque
ut cum integer eram, ¹³ idem quantum
est ex parte mea contribuo; & tamen
motus

quædam opera: at vero hæc non nostra sunt, sed al-
terius opera: quod non solum juxta ante memora-
tam regulam, sed etiam ex consequentia externa ad
internam operationis, metiri licet: eam enim vide-
mus quam clarissimè à nobis non dependere, & no-
bis insciis esse determinatam & factam: atque hæc est
altera veritatis manus, quæ nunc utraque manu exter-
num illud opus (motum membrorum in corpore no-
stro) quod tam audacter sibi assignaverat præjudi-
cii infantia dudum occæcata mens, nobis extorsit
& eripuit.

13 *Idem quantum est ex parte meâ contribuo.*] Est
aliquis V. G. qui vesperi sanus decubuit: nocte inter
dormiendum catharro forte in nervum brachialem
incidente, brachium ei paralyticum redditur: mane
experrectus & hujus rei ignarus, accingitur subito ad
vestiendum se, vultque ut fieri solet thoracem suum
arripere. Manus, ipso mirante & stupente, non pro-
cedit ad thoracem, ut ante hac solebat; sed languida
in lecto jacet, & non nisi alterâ manu de loco in lo-
cum moveri potest. Hic paralyticus clarissimè sentit
sibi que conscius est, se dum manum thoraci injicere
volebat, idem præstitisse prorsus, quod alias solebat,
cum manus injiceretur thoraci: adeoque clarè videt,
ipsam manus injectionem seu motum illum à se nun-
quam profectum fuisse; sed ab alio, qui ipso volente
motum illum peragebat.

motus non sequitur : ¹⁴ Argumento claro, quod ego non faciam illum, ne tum quidem, cum etiam ad arbitrium meum quædam in corpore meo moventur.

5. Quod si motum non facio in corpore meo, multo minus eum extra corpus meum facio : multo minus illa facio, quæ passim cum populo agens, facere me tam asseveranter dico, ¹⁵ scripturam, picturam,

¹⁴ *Argumento claro, quod ego non faciam illum.]* Argumentum quod jam proxime tangebamus, secundum est, quo motus nobis ut auctoribus detrahitur : primum enim argumentum erat nescire nos modum, quo motus fiat, in membris nostris, ideoque nos illum non facere, alterum jam argumentum est, quod motus independenter à nobis determinatus atque limitatus sit quoad tempus & spatium : quoad tempus quidem ut demonstratur in illo paralytico, de quo paulo ante (hic enim quodam tempore non habet motum in brachio suo, idque independenter ab ipso paralytico, imo & contra voluntatem ejus) quod ad spatium vero, ut dicitur Num 7. ibi enim illud argumentum absolvitur, quod hic inchoatur. Prima ergo regula rationis, quæ motum nobis detrahit, est : *Quod nescis quomodo fiat, id ne facere te dicas.* Secunda regula. *Quod alterius arbitrio definitum est, in id nihil tibi juris esse scias.* Motus ergo & abest subinde, cum nolumus (ut in paralyti) & adest subinde cum volumus (ut in convulsionibus epilepticis) Motus ergo alio quam nos auctore stat atque cadit.

¹⁵ *Scripturam, picturam, panem, laterem, scamnum, mensam, calceum, vestem.]* Scil. non facio. Jam pridem scholasticorum sapientiores ingenuè fatentur, nos extra

ram, panem, laterem, scamnum, mensam, calceum, vestem: hæc enim nisi per motum fiunt, quem cum ipse non faciam, non est quod ea etiam, quæ jam sta-

G 3 stum

extra nos nihil efficere, nisi conjungendo ac disjungendo: Pictor picturam fecit? Quid fecit aliud, quam pulvisculos quosdam (colores vocantur) separatos ante inter se conjungere, & oleo illitos, ac in penicillum receptos affigere tabulæ? Statuarius statuam fecit; sed hoc non est aliud, quam partes quasdam ex trunco deradere, quibus derasis detractisque, jam apparet, qui erat in isto ligno, ut dici solet, Mercurius: Atque ita se res habet in reliquis, quæ arte humana conficiuntur, vestibis, domibus, navibus &c. Exterius in hæc motum conferimus, aut nihil, motum non conferre nos, manifestum est ex præcedentibus; ergo nihil in ista conferimus, sunt hæc prorsus alterius cujusdam opera. Sed dicat forte aliquis, si ita sit, cur pictores aliqui, aliqui autem in picturæ ignari? Cur architecti, cur Naupegi, alii minime? Nemo enim juxta nos aut picturas, aut domos, aut naves, & quæ hujusce generis alia sunt, facit. Facilis responsio est, quidam habent artem hanc vel illam ut exemplaria quorundam operum, in mente sua, voluntque eos motus, qui ad opera illa ponenda necessarii sunt, his volentibus succedunt illi motus. Suntque hi proinde artifices, dicunturque & artificio suo quædam opera, quorum hoc pacto auctores sunt, iis adscribuntur; etiamsi interim ipsum opus (puta picturam aut statuam) secundum se non attingant; alii vero non habent talia in mente exempla, talesque imagines, motusque eos, qui ad expromendum ista requiruntur, ignorant, qui proinde artificum nomine minime dignandi sunt. Sint ergo alii artifices, alii non, etiamsi nec hi, nec illi rem aliquam extra se in hoc mundo producant: ut jam demonstravimus.

tim commemorabam, aut alia similia facere me, persuasum habeam.

6. Denique ^b huc mihi deveniendum esse perspicio, ut ingenuè fatear, nihil me extra me facere, quidquid facio in me hæerere, nihil horum quæ ago, ad meum aliudve corpus, aut alio quoquam manare. Etiam si fortè alius quispiam sit, qui inconsulto meo, sed arbitrato suo actionem meam ad corpus aut aliud quippiam pertinere velit, & volendo faciat, ut pertineat; sic ut meæ partes hîc nullæ sint, & ea non sit vis meæ actionis, sed
sux:

^b Igitur in mundo nil quicquam agimus: spectamus eum duntaxat: verum illud spectare rursus admirabili modo contingit: nam mundus non potest se ipsum ut spectetur exhibere, nec speciem suam nobis ingerere: est in se ipso invisibilis: quemadmodum non operamur in id quod extra nos est, ita quod extra est, non operatur in nos: nostrum operari in nobis terminatur, & mundi opera in mundo terminantur, non attingunt mentem nostram: cum ad corpus nostrum (quod est pars aliqua mundi) appellunt, eo devenerunt, ubi non datur ultra: nam præter motum & locorum mutationem, nihil est in mundo quod habet rationem operæ (imo illud ipsum moveri non est operari sed pati) jam motus localis tantum locum obtinet in loco, & in eo quod collocatum est, non attingit motus ille spiritum, non rem illam, quæ tantum cogitat, & præter cogitationem nihil est. Est proinde rursus *Alius ille*, qui speciem ex aliqua mundi parte in nos ingerit, qui nos live nostram voluntatem in partem mundi transferebat.

suæ: ¹⁶ Interdum enim id ago, ut alio pertineat actio mea, & tamen operam ludo, etiam tunc cum id totum impendo, quod ex parte mea sufficit, quodque alias impendere solebam, cum se extra me actio mea exerebat.

7. Alius igitur quis animat actionem meam, ¹⁷ cum extra me dimanat, & vim ei ac pondus, quo tantum valeat, quod à
 G 4 me

¹⁶ *Interdum enim id ago.*] Exemplum habes N. 4. sub finem, ubi de paralytico: agit is ut alio pertineat actio sua (vult manum suam moveri, thoracem V. G. attingere, quo se vestiatur) & tamen operam ludit, quamvis impendat tantum, quantum ex parte eius sufficit, ut motus fiat, & totum hoc impendat, quod impendere solebat alias, cum ex voluntate ejus motus in manu succedebat.

¹⁷ *Cum extra me dimanat.*] Actio mea non proprie extra me dimanat, tota semper in me sistit & hæret; sed quia cum actione meâ, V. G. voluntate loquendi, luctandi & ambulandi, Deus ineffabiliter conjunxit motus quosdam seu linguæ seu manuum atque pedum in hocce corpusculo meo: hinc actio voluntatis meæ, cum illi motus eam subsequuntur aut comitantur, tropico quodam aut figurato modo loquendi, extra me tendere & in corpus meum ejusque membra, linguam, manus, atque pedes transfundi videtur; non ipsa tamen tunc transfunditur: nam illa, quæ in corpus recipitur actio, non mea, sed motoris actio est; ut benè notatur Num. 6. his verbis: *Sic ut meæ partes hic nulla sint, & ea non sit vis meæ actionis, sed sua.* Et infra Num. 14. art. 3. & 4. *Actionem meam vi Divina aliquando extra me diffundi: catenus vero non esset meam actionem, sed Dei.*

me accipere non poterat, impartit. ¹⁸ Is idem terminos posuit, ultra quos eam efferre non constituit: ¹⁹ etiamsi enim ad imperium voluntatis meae (*hic actio intra me est*) subinde manus mea sic moveatur (*hic actio extra me est, & jam in corpus meum translata, non equidem à me, sed ab eo qui hoc potest*) ut simul moveantur lapides aliqui, digitorum meorum uncis implexi, fiatque hoc modo certus acervus, quem domum aut turrim voco, quam etiam

¹⁸ *Is idem terminos posuit.*] Hic attingitur pars altera secundi argumenti, de quo ad Num. supra circa finem aliquid annotavimus; nempe ad limitationem motus hæc spectant, & sicut ibi limitationem motus quoad tempus considerabamus (subinde enim motus voluntatem nostram comitatur, subinde non, ut ibi vidimus) ita hic, quoad spatium: motus, qui nobis quomodocunque datus est, ad exiguum spatium restringitur; in cælo, nihil, nihil in aëre, præterquam in crasso hoc & vapido, quo circa terram circumfundimur, in terrâ fortè, forte in ejus superficie, in mari tantillum movemus; quod ipsum tamen movere dicendum non est: est ergo motus, sicut nobis ut auctoribus detractus est totus: ita ut utentibus relinquitur perexiguus.

¹⁹ *Ad imperium voluntatis meae.*] Ne quidem hoc in rigore verum est, nihil ergo quod hic imperem habeo, nec motus sequitur in membris meis in voluntatis meae; sed voluntatem meam comitatur: non ideo inquam, pedes isti moventur, quia ego ire volo, sed quia aliquid me volente vult. *Sicut pugio in cunis suis conditus, si eas agitari velit, saepe agitantur; non quia ipse*

spectator sim, inquirendum est: ²³ Nempe vastum illum cæruleum, tum aërem, mare, terram, tum horum incolas sidera, nubes, animalia, plantas & fossilia cum
G 6 video,

quomodo circumcidi debeat, ut nostra sit, videbimus in sequentibus. Duæ igitur sunt partes humanæ conditionis, scilicet agere hic in mundo aliquid & aliquid pati: quantum ad priorem partem attinet, dictum est in precedentibus, estque ea pars tota fere expuncta: *Velle* enim solum nobis relictum; quod non ad mundum pertinet, sed ad nos ipsos: ita scilicet ut actio tota maneat in nobis; Virtute Divina aliquando educatur quidem, sed eatenus non sit nostra, sed educantis actio. Quantum ad alteram partem, de qua deinceps agendum est, quæ tota consistit in Passione, qua patimur à partibus hujus mundi, quæque consequenter hæc agunt in nos: Videbimus actionem illam partium hujus mundi, etiam in partibus illis manere, & nequaquam ad nos posse perungere; aliquando quidem in nos ipsos derivari motus partium hujus mundi, sed eatenus non pertinere ad partes hujus mundi, sed ad inducentem. Qui ergo actionem nostram educit aliquando, & in partes hujus mundi transfundit, is idem actionem istarum partium in nos inducit, nos interim nec in res illas, nec illæ in nos agunt: nostra actio in nobis, & earum actio in illis sistit; qui educit & inducit has actiones, ille est qui vere, & in nos & illos agat.

²³ *Nempe vastum illud cæruleum &c.* Brevis recapitulatio eorum, quæ N. 2. dicebantur, quatuor mundi plagæ, & singularum incolarum breviter perstringuntur: ibi enim proponenda ista erant, ut quid ex illis actione nostrâ & quomodo attingere possemus, & videremus, jam eadem proponenda sunt, ut videamus, quæ ex illis, & quomodo nos actione suâ attingant.

video, satis²⁴ superque persuasum habeo, ea omnia sic esse, ut video. Sed etiamsi sic essent, quid opus est ea me videre? ²⁵ Nimirum quia oculos habeo: Sed quid hoc est, *oculos habeo*? Pelliculas, membranulas, tunicas, certis liquoribus, certo modo distentas, compositas,

con-

²⁴ *Superque*] Nimirum non sic se habent ut video, nec sic se habere possunt ut video (ut in verâ Physica & Metaphysica satis demonstratum est) nemperes illæ extra nos positæ præter extensionem & motum nihil habent; ego tamen in illis & colores & lumen & sonos, & infinita similia alia simulachra speciesque video, idque supra quam cæcet mihi persuadeo, res quas video, sic esse ut video; sed cito, ita se habeant ut video: quid opus est me eas videre? &c. quæ sequuntur in textu.

²⁵ *Nimirum quia oculos habeo.*] Quod de oculis hic dicitur ad aures, nares & reliqua sensuum instrumenta accommodandum est: merito autem oculorum præ ceteris mentio fit: nam hac parte præcipuè mundum incolimus, & longe plurimas mundi partes oculis nostris usurpamus, de quibus etiam nihil sciremus, si hoc sensu, qui oculos incolit, careremus: unde & quia à nativitate cæci sunt, exiguam hujus mundi partem inhabitant, comparatione factâ ad vastam illam sursum præsertim protensam plagam, quam nos quotidie oculis istis oberramus, de qua cæci isti nihil resciant: cumque illis & Solem & Lunam, & stellas & vastum illud cæruleum, & nubes & earum phasinata atque colores enarramus, nihil nisi inania nomina occinimus: nec enim plus rei hæc significant illis, quam *sisimandrum*, *si polendrum*, *sin-captis*, & similia inania, quibus ridiculus ille apud Plautum coquus, cibos suos condire se jactat.

etiam ædificare me dico ; 2° tamen ad imperium voluntatis meæ non perinde , aut Sidera sursum , deorsum , ultro citroque commeabunt , aut nubes præsto erunt ut sata mea perpluant , aut secedent , ne mihi officiant apricanti , aut mare aliter ac solet , fluet refluetque.

G 5 8. 2° Sum

ipse hoc vult ; sed quia mater vel nutrix , qua assidet , quaque (modo quodam loquendi) id præstare potest , id etiam ipse volente præstare vult. Vide infra pag. 95.

Imo voluntas mea non movet motorem , ut moveat membra mea ; sed qui motum dedit materię , & leges ei dixit , is idem voluntatem meam formavit : itaque has res diversissimas (motum materię & arbitrium voluntatis meæ) inter se devinxit , ut cum voluntas mea vellet , motus talis adesset , qualem vellet , & contra cum motus adesset , voluntas vellet , sine ulla alterius in alterum causalitate vel influxu : sicut duobus horologiis ritè inter se & ad solis diurnum cursum quadratis : altero quidem sonante , & horas nobis loquente , alterum iridem sonat , & totidem nobis indicat horas : idque absque ulla causalitate , quâ alterum hoc in altero causat , sed propter meram dependentiam , quâ utrumque ab eadem arte & simili industriâ constitutum est : sic V. G. motus linguæ comitatur voluntatem nostram loquendi ; & hæc voluntas illum motum : nec hæc ab illo , nec ille ab hac dependet , sed uterque ab eodem illo summo artifice , qui hæc inter se tam ineffabiliter copulavit atque devinxit.

2° *Tamen ad imperium voluntatis meæ.]* Quid de imperio illo censendum sit , satis jam diximus in modo supra annotatis. Sed quomocunque nihil certè movetur pro arbitrio voluntatis meæ , nisi cum corpore

8. ²¹ Sum igitur nūdus speculator huius machinæ : In ea nihil ego fingo vel refingo : nec struo quidquam hīc , nec destruo ; Totum id alterius cuiusdam opus est.

9. ²² Sed & quo pacto , huius scenæ spectat-

pore meo certo modo colligatum fit : nam nec lapis , qui à corpore meo se junctus est , huc aut illuc movebitur , quantumcunque id velim , nec pila , nec sagitta , cum jam à manu ac arcu abivir , alio feretur , quam quo impulsæ est ; etiamsi qui excussit aut impulit & clamore , & corporis inflexione (quod in lusoribus & frequens deridiculum est) alio determinare eam volerit.

²¹ *Sum igitur nudus speculator huius machinæ.*] Bene inculcandum est , ne assuescant homines Dei operibus se immiscere , aut aliquid horum sibi arrogare tanquam auctoribus , quorum Deus solus auctor est. Deo enim soli convenit , mundum omnesque partes mundi facere : etiamsi autem hæc , quæ scholæ arte facta esse dicunt , à nobis etiam fieri dicant ut domus , turres , statuæ , non desinunt tamen partes esse mundi , licet ars aliquid machinata sit circa ea per exemplar & voluntatem artificis : cum igitur revera partes mundi sint , non pertinent nisi ad eum , qui mundum condit ; voluntas autem & exemplar artificis , & quæcunque forte alia ab arte facta concurrere videntur , omnia sunt immanentia in ipso artifice ; nec in opus exire extra ipsum possunt , nisi Divina manu quasi educantur , quatenus sic educta , non pertinent ad artificem , sed ad Deum seu auctorem mundi.

²² *Sed & quo pacto huius scena spectator sum inquirendum est.*] Tota praxis circa res huius mundi nobis adempta est : sola speculatio relinquitur , quæ & ipse quomo-

ciem (id est impulsum quendam) recipiant ab objectis, efficere quidem hoc potest, ut oculi reflectant eam speciem vel transmittant, intro in cerebri parte aliqua imprimendam; sed hoc nihil ad videndum facit: quia nec speculo imaginem re-percuti, videre est, nec ceræ signum impressum esse, videre est; sed astantem hinc oculos adhibere, imaginem illam, signum illud oculis suis percipere, cognoscere, id demum videre est: Si igitur aliud non
confe-

sco illud, ad quid votorum passibus contenderem, esse non posse: quis adeo male sanus est, qui cum non recte calculum subduxit, ideo regulas Arithmeticas accusat, aut eas mutare admittitur, aut vult duo & tria non esse quinque? si igitur nihil valeo (uti satis superque antea cognovi, & ex facili etiamnum agnoscere possum) quid me tenet, quæ vanitas, hic aliquid contra aut velle, aut optare, siquidem id omne frustra erit? Igitur hæc *despectio* consistit in derelictione mei ipsius (quid dixi? non mei ipsius sum, nihil hic meum est: nunquam mei eram) in mei ipsius in Deum transpositione, (quid? nihil ipsi dare possum, ego & omnia sumus ipsius) in consensu & acquiescentia, quod ejus sim & non mei (id magis quadrat) in ea voluntatis inclinatione, quæ dicit quia *ita est*, ita etiam sit (hæc est revera *Despectio Sui*) jam despicio me ipsum: quid invenio? Deo me dedi: quid accipio? acquiesco, me esse ipsius, & non mei ipsius, quid ergo? loco mei ipsius, accipio legem, invenio officium: nam cum mei non sum, non licet mihi mei (meum commodum, meam voluptatem, meum solatium) querere: & cum totus Dei sum, debeo ejus mandata exequi.

conferant (& quid conferre aliud possunt?) oculi ad videndum, oportet rursus alios me habere oculos, ut videam speciem ab oculis meis reflexam, aut cerebro meo impressam: de quibus rursus oculis eadem recurret quæstio, aut potius querela: Oculi igitur ad videndum nihil conferunt? Conferunt sanè: experimento mihi & intimâ notissimum est, oculos ad videndum facere: quid ergo? Hoc unum: non naturâ, non vi, non potestate suâ quidquam conferunt ad videndum (sicut quod Longum est, id natura, vi, ac potestate suâ hoc habet, quod secari & dividi possit in partes. Sed quod oculi hîc aliquid præstent, & aliquid ad videndum conferant, id omne non à se, non à me; sed aliunde habent.

10. His ita perpensis, perspicuè intelligo, eo mihi deveniendum esse, ut agnoscam, sicut actio mea non pertingit ad res hujus Mundi, ita nec actiones istarum rerum ad me pertinere: Alterius hîc iterum vis & industria subolet mihi, vis & industria non enarrabilis: quamvis enim planissimè intelligam, non objecta, non oculos vi suâ facere ut ego videam, Quamvis item planissimè intelligam, aliud proinde quiddam esse (quod *Numen*, quia nomen ei dari

conformatas : At nec liquores illi , ²⁶ nec illæ tunicæ vident ; ego tamen video ; ²⁷ ego igitur aliud longè sum ac illa : Ego, inquam, ope illorum video ; ²⁸ & tamen quid

²⁶ *Nec illa tunica.*] Adde *nec illa conformatio.* Conformatio enim illa nihil aliud est , quam certa figura , qua tunicæ & liquores inter se coherent & divinctæ sunt ; figuram autem non videre , sicut nec liquores , nec tunicas tam est manifestum , tam intimâ nobis notionè perspectum , ut clarius cogitari nihil possit.

²⁷ *Ego igitur aliud longè sum ac illa.*] Summus fructus inspectionis sui ipsius est , se ipsum ritè à suo corpore distinguere ; cætera facile ex hoc proveniunt : omnis autem peccari , omnis impietatis & Atheismi certissima origo est notionum mentis & corporis confusio : breviter hic & quam clarissime ingeritur illa distinctio : nempe tunicæ liquores & eorum conformatio (id est ipse oculus) non vident ; ego vero video : non ergo ego & illa idem sumus.

²⁸ *Et tamen quid opis ad videndum conferant.*] Non video, inquam, quid per se opis conferant , imo video clarissime, quod per se & suo nomine nihil opis conferant ad videndum : nec enim tunicæ , liquores & quævis earum figura plus ad videndum facere potest , quam trabs aut lapis , si per se loquamur ; alioqui oculos ad videndum facere certissimum est , & intimâ conscientîâ notissimum , ut infra hoc eodem numero perhibetur : conferunt ergo oculi ad videndum ex divino decreto , atque arbitrio vel beneplacito : sicut quod auro ematur , & tam multa comparari possint , quæ ad victum & voluptatem pertinent , non habet aurum hoc à se , non vi & energiâ suâ , sed quicquid valet hic hominum institutis , decretis & consuetudine valet.

quid opis ad videndum conferant, ^c non video, planè non intelligo: Nam quod oculi (id est tunicæ illæ ac liquores) speciem

^e Inspectio Sui est humilitatis materia, & rudis velut ac indigesta moles; Despectio Sui ejus forma, & facies: oportet proinde hanc formam ex illa materia educere; latet in ejus gremio velut mercurius in ligno est, etiam antequam artificis manu in apicum est eductus, & in lucem eductus. Hoc est *inspicere* sive symbolum ejus, *ita est*: & hoc *despicere* sive hujus symbolum *ita sit*. Agedum molem illam inconditam formo, instrumentis meis ad hoc utor, ut materia formam accipiat, ut ex *inspectione mei* fiat *despectio*. In hoc mundo nihil quicquam valeo, *ita est*: acquiesco *ita sit*: huc veni (debui venire) sum hic (debeo equidem esse) hinc discedam (velim nolim discedam) *ita est*: clarissime video, *ita sit*, nec aliud volo, non sum mei ipsius, sum totius Dei, *ita est*: non possum ab ipso eripi, non ejus potestate exsolvi, *ita sit*: ibi me relinquo, volo ejus me esse: habeat me, habeat in æternum: sic volo, nec aliter volo: sed etiam si aliud vellem, non aliter esset: velim igitur aliud, certe volo frustra, & desipio, qui volens sciens laterem lavo: redi ad sanam mentem Anime mi: *mihi nihil vales, ibi nihil velis*, & in hoc uno monito vertitur totius Ethicæ cardo.

Atque hæ rationes tanti sunt, ut si ad eas satis attenderem, & jugiter mihi proponerem; non modo malum & stultum videretur, sed revera mihi foret impossibile, in adversum ire, & voluntate mea conati, & peccatum perpetrare: nam conari non possum, ubi videam clare & evidentem conatum omnem frustra esse: conari desino, non possum optare (unde etiam est quod sapiens non perinde ac stultus tam sæpe soleat optare) eo quidem momento cum agno-

dari non potest aliud, vocabimus) quod vi
sua hæc præstet; modum tamen quo hæc
præstat, nec intelligo, & intelligo intelli-
gere me nunquam posse. ²⁹ Ineptissimus
autem essem, si, quia modus rei mihi igno-
tus

²⁹ *Ineptissimus autem essem, si quia modus rei mihi
ignotus est, rem ipsam inficiari vellem.*] Ufu venit hoc
sæpius, ut rem esse apprime sciamus; quomodo sit,
planissime ignoremus: in eo enim consistit ratio in-
effabilitatis: ineffabile enim id esse dicitur, non quod
cogitare aut effari non possumus (hoc enim nihil es-
set: nam *nihil* & *non cogitabile* idem sunt; ut scholis
omnibus philosophorum satis etiam innotuit) sed cu-
jus modum quo est vel fiat cogitare non possumus,
aut ratione nostrâ complecti: Est Deus hoc pacto
non in se tantum, sed in omnibus suis operibus in-
effabilis: veluti ego homo opus ejus sum, scio opus
illud esse, imo nihil tam scio, quam illud opus esse,
& modum tamen, quo is me hominem fecerit, me
cum corpore hoc colligaverit, ut & in illud agam, &
ab illo patiar, eo modo, quo id jam paulo supra de-
claratum est, non intelligo, sed tantum intelligo,
me eum intelligere nunquam posse. Sic etiam Deus
in condendo mundo ineffabilis est, ut in *Metaphysicâ*
demonstramus, motum enim esse in materiâ (motu
autem mundus constituitur) intelligimus plane, &
conscii nobis quasi hujus rei sumus, sed quomodo
motum indiderit non potest ab humano intellectu ca-
pi: idem est de reliquis Dei operibus, cum enim ad
ultimum pervestigantur, semper ineffabile aliquid
definitur. Ineptissimum ergo est, ut hic in textu bene-
dicitur, rem negare, quia modum rei non capias: &
perfringuntur hic Sceptici illi & enormiter ac stulti
dubitabundi, qui vel motum non esse, vel forte etiam
se

tus est, 3° rem ipsam inficiari vellem, quæ hac inquisitione mihi reddita est notissima perspectissimaque: & similiter facerem, ac si quis negaret ferrum ad magnetem ire, quia modum non intelligit quo it: aut ego ipse videre me negarem, quia (ut jam vidi) nescio quomodo videam.

II. 3¹ Jam itaque novi conditionem meam;

se à corpore suo non affici, quia modum quo & ille fit, & illi afficiantur, ignorant, confirmant: quales olim plures & hodie etiam non pauci reperiuntur qui omnes impii & re ipsâ tollunt primum maximumque Divinitatis apud homines attributum, nempe ineffabilitatem, dum scilicet nihil admittendum sibi putant, nisi quod effari & disertè, non quoad substantiam tantum, sed & etiam quoad modum cogitare possunt; latius de his Tract. 2. ubi de Pietate & Religionem.

3° *Rem ipsam inficiari vellem*] Scilicet me esse hominem, me sic agere in corpus hoc & vicissim sic pati. Hoc inquam inficiari non debeo, etiamsi modum non intelligam, quo hæc sint; etiamsi inquam non intelligam modum, quo Deus actionem meam extra me diffundat in corpus, & actionem, seu potius motum corporis extra corpus effundat & in me transfundat: scio hæc esse (vidimus in precedentibus disertissime) quomodo fiant non intelligo, superant hoc captum cujuscunque entis creati: solus ille intelligit, qui fecit.

3¹ *Jam itaque novi conditionem meam.*] Hic incipit tertia pars inspectionis seu, quæ continet adventum nostrum in conditionem humanam, quam solemus

meam : Nudus sum hujusce Mundi contemplator : spectator sum in hac scena, non actor ; & tamen Mundus quem spectro , speciem suam , qua spectetur à me , ingerere mihi non potest : ³² appellit eam ad corpus meum atque ibi destituit ; quod ulterius eam in me ipsum & mentem meam subvehit, Numen est.

12. Novi conditionem meam ; inquirendum restat , quomodo ad illam devenerim. Hæreo , nescio : nec habeo quod dicam aliud nisi , nescio : Nescio modum , quo sum in hac conditione (quam mihi confessionem veritas jam proximè instituta

mus vocare nativitatem nostram, id est, primum punctum adventus nostri in hunc mundum, primum punctum unionis nostri cum corpore, unde factum ut postea isto corpore usi fuerimus, tum agendo in illud, tum patiendo ab illo. Proprie tamen incipit hæc tertia pars cum Num. 12. Hoc Num. autem brevis instituitur recapitulatio duarum primarum partium inspectionis nostrum, seu actionis in corpus & passionis à corpore.

³² *Appellit eam ad corpus meum, atque ibi destituit.*] Nimirum species illa, ut est in ipsis rebus corporeis, non potest esse nisi impulsus (ut in Physicâ magisque in Metaphysicâ demonstramus) in re enim corporea nihil esse, cogitarive potest præter extensionem & motum : impulsus ergo ille tantum afficit corpus in me, qui mens sum, ille non quadrat, nihil sibi juris aut loci vindicat (quæ latius vide in primâ parte Metaphysicæ nostræ seu Autologiâ, quæ magnam cum hac materiâ affinitatem habet.

tæ disquisitionis extorsit) ³³ tantum abest ut sciam, quomodo ad illam conditionem devenerim: Illud probè novi, ³⁴ nullum me interposuisse iudicium voluntatis meæ, non huc arbitrio meo me venisse: nec enim interrogavit aliquando me, qui me tam mirabiliter posuit hîc, num hîc esse mihi luberet: ignarum me Deus huc exegit, nedum voluntarium.

13. ³⁵ Et

³³ *Tantum abest, ut sciam.*] Quod præsens est in hoc modo conditionis meæ, hoc nescio, multo ergo magis nescio, quod præteritum est: nam in paritate rationis, præsentia nobis clarissima sunt, præterita obscuriora (nam licet forte aliquando notissima fuerint, oblivioni tamen sunt obnoxia) futura obscurissima: hi sunt gradus, hic est modus humani intellectus, quos omnes in nobis ipsâ conscientia testante deprehendimus. Cum ergo nesciamus modum, quo jam nunc conditioni humanæ subijcitur, multo minus præteritum illud scimus, quomodo ei primum subiecti fuerimus.

³⁴ *Nullum me interposuisse iudicium voluntatis meæ.*] Dices: Interposui fortasse iudicium voluntatis meæ, & huc veni cum esse mihi lubebat; sed oblitus sum, non recordor amplius hoc aliquando me conscio & volente factum: sicut plurimarum similitudinum rerum, quas olim sciens & volens feci, oblitus sum: Et hæc videtur esse imaginatio veterum, qui de flumine Lethe tam multa nobis fabulati sunt, & imprimis, quod qui ex eo bibissent nascituri, omnium retro ante nativitatem actorum statim obliviscerentur; jubebantur autem omnes ex illo bibere, quibus reditus in mundum & in nostras hæc auras dabatur.

Respon-

13. 35 Et sicut delatus sum huc, ita & hinc

Respondeo : Apage fabulas istas & doctorum sæpe hominum suspiciones, nimis pueriliter, ut levissimè dicam ex illis enatas. Hoc imprimis certum est, non posse me exsolvere me ab humanâ conditione merè pro arbitrio voluntatis meæ : *Nec enim discedam à corpore meo, merè si ab illo discedere voluero, intimè mihi conscius sum, me id non posse.* Lege hæc, & quæ eam in rem sequuntur paucula §. 5. N. 2. hujus libelli, undè sicuti voluntate meâ exsolvere me non possum ab hoc corpore, sic nec voluntate meâ implicare me potui huic conditioni ; sed forte tibi superest & replicabis : fortè voluntate meâ veni ad conditionem hanc, volens huc delatus sum ; sed volens nolens manere debeo, & expedire merâ meâ voluntate me non possum : sicut pisces in excipulum volentes quidem intrant ; ubi intrarunt, redire omnino nequeunt. Respondeo : Non eam sentio difficultatem, cum meâ me voluntate exsolvere ab hoc corpore non possum quasi via interclusa sit, aut ego vinculis aliquibus ac compedibus alligatus detinear : sed contra sentio quam clarissimè omnibus apertis ac solutis, exitum quem affectabam non suppetere, & me vi aliqua superiori, firmissime in hoc corpore, velim nolim ego, detineri : eadem ergo vis, quæ jam me detinet, olim etiam huc derulit.

35 *Et sicut delatus sum hic.*] Incipit quarta pars inspectionis nostrum, quæ versatur circa mortem ; seu exitum nostrum ex humanâ conditione : ita quatuor partibus absolvitur hæc nostrum inspectio : duas habet ipsa nostra conditio secundum se, scil. actionem & passionem, duas reliquas vindicant sibi nativitas & mors, seu introitus in humanam conditionem & exitus.

hinc auferri me posse video jam aut alias,
³⁶ imo jam jam : auferri ³⁷ ignarum rursus,
 nec voluntarium ; sed insuper (quod turpe est) invitum : Nescio enim qua mea ver-

³⁶ *Imo jam jam.*] Nullius rei nobis magis conscius sumus, quam, etiamsi hinc exire pro arbitratu nostro non possimus (ut paulo ante notabamus) posse tamen nos hinc auferri, etiam nunc, & hoc ipso instanti, quæ hæc talia dicimus, vel audimus ; conscientiam tamen illam plerumque obruere conamur sensibilem & externarum rerum spectaculis : Et mirum est, homines ita quocunque modo non tantum mortem, sed etiam conscientiam differre & quasi fugere ac evitare velle : qui instinctus tam importunus graphicè hic depingitur, *auferri me posse video jam aut alias.* Cur enim homines ita amant loqui ? Cur disjunctionem illam inutilem *jam aut alias* comminiscuntur ? Certe nihil aliud hæc innunt, quam differre eos mortem velle non solum in re (quod non tantopere miraremur) sed etiam in ipsa cogitatione : nunquid enim satis erat hoc : *Video auferri me posse jam ?* Cur adjicitur frivolum illud verbum aut effeminatum *aut alias ?* Merito igitur deletur illud verbum & exploditur hac subsequente emphasi, *imo jam jam.*

³⁷ *Ignarum.*] Non rei sed modi, non enim sum ignarus conditionis humanæ (utpote quam in me ipso experiar quam evidentissime, cum homo sum) sed modi quo sum in hac conditione profundissime ignarus sum : sic nec mortis ignarus sum, & multo minus ignarus ero cum moriar ; sed inodi, quo solvar à corpore meo, tam sum ignarus, quam modi, quo jungar cum corpore meo.

vernilitate, ³⁸ malo iis quæ jussit Herus, quam jussis ejus adhærere: is, cum emisit huc, ³⁹ simul jussit hîc manere, donec

³⁸ *Malo iis, quæ jussit Herus.*] Sicut nimirum turpes vernæ & servi, qui pensum ab hero demandatum magis curant, quam ipsum heri mandatum: unde si ab hero interpellentur, & agere aliquid aliud jussi, obmurmurant, ægrè ferunt, & vel invito hero, si possunt, pergunt in eo, quod primum ipsis injunctum erat: ostendentes hoc ipso se heri mandato non magnopere moveri: si enim hoc movisset ad incipiendum & pergendum, debebat etiam movere ad desistendum, cum herus interpellat & aliud jubet: dicuntur ergo hi socordiâ aliquâ, pertinaciâque agendi, & instinctu Diabolico ad persistendum in eo, quod semel captum est (hic enim est Diaboli instinctus, ut Tract. 4. §. de Diabolo satis clare demonstrabimus) sunt igitur turpes hi vernæ & servi heris suis merito detestabiles & exosi, utpote à quibus se satis directè contemni vident. Sed hæc sibi quisque applicet, dum Deo jubente, & per morbos ac imbecillitatem corporis monente ut à corpore discedatur, reluctamur & obedire renuimus, malumque pertinaciter pergere in eo penso, quod semel nobis imposuit, quam & interpellanti, aliudque jam jubenti auscultare: tradentes nos tali pacto Diabolo & à Deo quam fieri potest, nos longissimè removentes

³⁹ *Simul jussit*] Nimirum ipsum ponere, est dicere (sicut per rationem aliter Deus dicere non potest:) *Mane donec quid aliud jubeam*: ut si herus jubeat servum ad fores observare, servus non absolvitur ab hoc officio, donec revocetur ab hero: sic & nos hoc ipso, quo positi hic sumus, jussi sumus & hic manere, donec qui nos hic posuerat, revocet, & ab officio illo absolvat.

donec revocaret ; 4° ego labes malo manere, quam cum revocat, redire : Aut hoc verius erit : 4¹ malè mihi conscius sum : nam qui scire & animo penitus infixum habere debueram, nihil hîc posse me, ita me gessi, ac si omnia possem : quantum in me fuit, ima summis paria feci, 4² turbavi, miscui ; Sed cum equidem 4³ in res extra me positas nihil possem committere, totum id turpitudinis & turba-

4° *Ego labes.*] Cum execratione aliqua hoc dicitur ; Et mereor cum talem in me turpissimam vernilitatem deprehendam, qualem jam paulo ante annotavimus ad ista verba : *Malo iis, quæ jussit* : hic ergo ex inspectione nostrum discimus, nos etiam esse sub peccato, imo sub Diabolo : hic enim est instigator ille, qui hoc nobis jugiter inculcat, *Perge quia cepisti* (hoc enim Diaboli symbolum esse videbimus tract. 4.) cum non pergendum sit quia inceperis, sed quia ratio id jubet ; quæ quandoque desistendum esse, tum vel maximè, cum etiam quam optime inceperas : sed hæc & id genus alia uberius dicentur Tract. 4.

4¹ *Malè mihi conscius sum.*] Vel ex eo ipso, quod & turpem illam in me deprehendam vernilitatem, de qua jam aliquid annotavimus.

4² *Turbavi, miscui*] Hanc humani animi perversitatem, omnia miscentem & turbantem, & Deum ipsum etiam sibi subjicientem, si id impetrare posset, vide aliquatenus descriptam pag. 145. hujus libelli.

4³ *In res extra me positas.*] Cum motus nobis ademptus est, omnis nobis in res externas actio adempta est ; igitur in res extra nos positas, nihil committere possumus, quicquid ergo turbemus, turbæ illæ in nobis manent, nos solos turbant & deturpant.

turbarum in me admisi : ⁴⁴ Timeo itaque redire servus nequam , imò detrecto si possim : & vel sic scelus sceleribus addo.

14. Hæc summa est eorum , quæ ex ista ⁴⁵ mei ipsius inspectione didici : quæ

H

& ita

⁴⁴ *Timeo itaque redire.*] Naturali quasi instinctu peracto toto humanæ conditionis officio , antequam ad aliud aliquod officium à Deo applicandi sumus , novimus rationem nobis esse reddendam eorum , quæ in hoc officio gesta sunt : non immerito igitur timeamus , dum de reditu per morbos & instantem mortem admonemur , ut qui videamus rationem gestorum nostrorum tam malè constare : merito inquam timemus & percellimur ; sed turpissimum est & scelestissimum , nos timoris nostri majorem ducere rationem , quam Dei , redire jubentis , quam mandati & legis ejus ; itaque quod obligatione primâ insinuatur ne quidem conscientia rei hic malè gesta à revertendo deterteri jubemur , cum Deus nos reverti jubet : potior enim debet nobis esse lex Dei , quam salus nostra : alioquin enim nos ipsos Deo præferimus , in quo tandem consummatur philautia & quodcunque peccatum.

⁴⁵ *Mei ipsius.*] Ut hominis : nec enim me ipsam aliter hic inipexi , quam ut hominem , seu mentem incorporatam , agentem in corpus , & vicissim à corpore patientem : *agentem* , inquam , ut explicui , ne cui hoc sit fraudi . Inspectio verò mei ipsius ut mens quædam sum à corpore independens , non est hujus loci ; sed magis ad Metaphysicam pertinet : ubi inspectionem illam in prima ejus parte , quam Autologiam vocavimus , discussimus ; hic inspicimus nos ipsos in ordine ad mores & præcepta humanæ conditionis , quibus virtutes nostræ abundè continentur , vitia vero abarcentur.

& ita perspicuè didici, ut ad eam, quam apud me omnesque ea mecum mature perpendentes, certitudinem & evidentiam habent, ⁴⁶ Mathematicorum Apodixes aspirare non valeant: 1. In hoc Mundo me extra me, nihil agere posse: 2. Omnem Actionem meam, quatenus mea est, intra me manere: 3. Eam vi Divinâ aliquando extra me diffundi: 4. Eatenus verò non esse meam Actionem, sed Dei: 5. Diffundi autem, cum Deo videtur, & quantum Deo videtur, secundum leges ab ipso liberrimè constitutas,

⁴⁶ *Mathematicorum Apodixes.*] Hanc habent Mathematicorum demonstrationes prerogativam, quod versentur circa res imaginationi & sensibus subiectas, præsertim circa figuras: hinc intellectus humanus, qui sensibus admodum adstrictus est, melius percipit; facilius adhæret & vacat Mathematicis demonstrationibus. Sed posthabitâ hâc prerogativâ, quæ apud intellectum ritè dispositum nullius equidem debet esse momenti; certissimum evadit, hæc, quas inter inspiciendum nos ipsos invenimus demonstrationes Mathematicis longe potiores esse: versantur enim hæc circa res ex naturâ suâ notissimas nobis, id est, circa nos ipsos, nostrasque cogitationes, quæ per se necessariò clarissimæ sunt nobis, & tantum per accidens præjudiciis quibusdam nostris obscurantur: quæ caligo faciliè depellitur seriâ, acri, & frequentâ sui ipsius inspectione & soliloquio.

tatas, ⁴⁷ & ab arbitrio ejus penitus dependentes: *Ita ut ejusdem prorsus momenti sit, idem in re ipsa miraculum: ex imperio voluntatis meæ linguam in ore meo tremere, cum terram dico, & ex eodem imperio* ⁴⁸ *terram ipsam tremere; interest tantum, illud ad tempus aliquod fieri Deo placuisse;*
H 2 non

⁴⁷ *Et ab arbitrio ejus penitus dependentes.]* Diffusio enim illa actionis meæ in res corporeas, quo ad initium, medium atque terminum, penitus est res naturaliter indeterminata, vaga & contingens, quæ in utramque partem accidere potest (nam & potest extra me diffundi actio, & potest non diffundi, ut præcedentibus numeris satis demonstratum est, & potest huc usque diffundi, & potest ultra, & potest citra) tales autem res antequam expedientur, & in rerum naturâ collocentur, requirunt arbitrium, quo determinantur, quoque potius sint, quam non sint, potiusque citra, quam ultra &c. Igitur omnes tales res necessario dependent ab arbitrio Dei.

⁴⁸ *Terram ipsam tremere.]* Nimirum terra ipsa ejusque motus non habent minorem connexionem aut dependentiam ab imperio voluntatis meæ, quam lingua corporis mei ejusque motus: quod ergo lingua mea me volente moveatur, terra non item, ad me non pertinet, sed alio referendum est: ad eum nempe, qui utrumque illud horologium, & voluntatis meæ & mundi confecit, qui proinde voluit, atque sic ordinavit & constituit, ut horologio voluntatis meæ sonante, sonaret etiam horologium linguæ meæ, non vero etiam horologium terræ. Vide quæ supra in hac horologiâ similitudinem plenius annotavimus.

non hoc : 6. ⁴⁹ Tantummodo spectare me hunc Mundum : 7. ⁵⁰ Ipsum tamen Mundum non posse se mihi spectandum exhibere : 8. Solum Deum mihi exhibere illud spectaculum : 9. Idque modo ineffabili, incomprehensibili: *Quapropter inter stupenda Dei miracula, quorum me in hoc Mundo spectaculo dignatur, ⁵¹ ego ipse spectator, maximum eius sum & iuge miraculum:*

⁴⁹ *Tantummodo spectare me hunc Mundum.*] Hactenus tantum prima pars inspectionis recapitulata fuit, quæ scilicet continet actionem, qua ago in corpus: Et hæc quidem pars, dum ritè Philosophamur, tota nobis detracta est, & Deo reddita, cui debetur; tantum quoad hanc partem nobis reservatum est *velle*; velle vero nostrum non pertingit ad corpus: Sequitur jam altera pars, quæ passionem continet.

⁵⁰ *Ipsum tamen Mundum non posse se mihi spectandum exhibere.*] Mundus ipse de se est invisibilis: nihil enim præter motum appellit ad corpus meum; motus vero corporum inter se (esto inter ea & meum sit) nullam de se & ex propriâ suâ vi proportionem habet, ut in me, qui mens sum cogitationem aut aliquid quem modum cogitandi suscitet: Plura hujus argumenti vide in Autologia nostra Metaphysica.

⁵¹ *Ego ipse spectator.*] Turpes sunt Ethnicæ illi Philosophi & Scholæ iis passim obsecutæ, qui hominem in censum rerum naturalium ubique redigunt, & socium eum ovium & boum faciunt: cum clarissimum jam nobis factum sit ex præcedenti inspectione, hominem minime pertinere ad ordinem naturalem, ad mundum hunc, partesque hujus mundi, sed conditionem ejus prorsus ad ordinem miraculi referendam esse.

culum: 10. ⁵² Posse me ab illo spectaculo avelli, posse me ex hoc Mundo eripi, & quidem jam jam: *Esse autem me in hoc Mundo non est aliud, quam me spectare hunc Mundum (quod meum quidem est; sed à Deo) & quasdam ejus partes, seu quaedam in eo corpora movere* (⁵³ quod solius Dei est, & mihi tantum attribuitur ac imputatur, quia fit ad voluntatem meam:). 11. Illam mei, è Mundo ereptionem, quæ Mors vocatur, me timere: 12. Tum quia assuevi rebus corporeis, & difficile est avelli: tum quia sum mihi malè conscius: scio quæ reddenda est, non bene mihi constare rationem.

H 3

Argu-

⁵² *Posse me ab illo spectaculo avelli.*] Adde vel præmitte potius: *venisse me ad illud spectaculum inscium, ignarum, involuntarium*, ne scilicet tertia pars inspectionis (quæ nativitatem meam complectitur) omiſsa videatur. Incipit autem in hoc decimo articulo quarta pars conditionis humanæ, nempe mors, sive exitus ex istâ conditione.

⁵³ *Quod solius Dei est.*] Conditio humana, ut sæpe diximus, duas habet partes, actionem & passionem. Actio incipit à nobis, estque originaliter in nobis, imo & nostra; sed desinit in corpore, & finaliter est extra nos, & minime nostra, sed Dei: Passio vero nostra (utpote actio aliarum rerum in nos) incipit à rebus extra nos positis, & originaliter non est nostra; sed desinit in nobis, estque finaliter in nobis & nostra.

Argumentum.

§. 2. De Inspectione Sui.

Humana conditio quatuor habet velut partes: primo actionem, quâ movemus nostrum, & mediante nostro, quâdam alia corpora: secundo passionem, quâ recipimus speciem à partibus hujus mundi, dum eas visu, auditu aliisque sensibus usurpamus: tertia velut pars est nativitas nostra, seu primus adventus in hunc statum & hanc conditionem: quarta pars est mors, seu exitus noster ex hac conditione.

Hoc autem inspiciendo nos discemus, quoad totam conditionem humanam nihil posse nos, nihil valere nos, nihil nobis in illam juris esse; totam illam pertinere ad alterius alicujus potestatem.

Nam quantum ad primam partem, nec nostrum, nec aliud quodcunque hujus mundi corpus efficere valemus: sola hoc conscientiam notissimum est, & nemo sanus est, qui neget. Hæc Num. 2. & 3.

Nec movemus etiam corpus nostrum nescimus enim quomodo moveatur, nec

si scilicet

si scimus, ea scientia quicquam ad movendum facit. Hæc N. 4.

Multo minus movemus alia corpora. Hæc N. 5.

Ex quo sequitur, quod nihil extra nos faciamus: per motum enim fieri deberet, si quid extra nos faceremus. Hæc N. 6.

Sequitur nihilominus subinde motus, aut conjungitur cum imperio voluntatis nostræ; sed alio aliquo conjunctionem illam procurante, atque etiam limitante. Hæc N. 7.

Quantum ad secundam partem, res extra me positæ non possunt speciem suam mihi imprimere, ego etiam per me ipse non possum speciem illam arripere: nam res illæ ad summum pulsant vel afficiunt corpus meum, hoc vero quantum est de se, nihil facit ad percipiendum eas. Hæc Num. 8. & 9.

Unde etiam aliquis alius debet esse, qui speciem mundi mihi immittat, sicut actionem meam is idem in particulas hujus mundi emittit: utramque ineffabili modo, & quem si capere volo, frustra sum. Hæc Num. 10. & 11.

Quantum ad tertiam partem. Ignarus sum, quomodo huc venerim, tantum abest, ut vi meâ venerim. Hæc Num. 12.

Quantum ad quartam partem. Similiter involuntarius, sed insuper invitus sum ubi turpitudinem agnosco meam, atque stultitiam, qui quod subire debeo, invito subeo, & valere aliquid volo, ubi valere me nihil scio. Hæc N. 13.

Brevis horum recapitulatio in duodecim articulos digesta proponitur N. 14.

§. 3. Sui Despectio.

Altera pars Humilitatis est sui Despectio: Hæc est Humilitatis complementum; cum inspectio rudimentum

I. Ad §. hujus titulum *Sui Despectio*. Videmus præcedenti §. nos, quantum ad humanam conditionem attinet, nihil valere: nihil, inquam, valere nos videmus, quia clarissime vidimus, nos modum istius conditionis omniumque partium ejus penitus ignorare. Hinc jam emergit Ethices axioma (nam quæ præcedenti §. continentur, omnia spectant ad Physicam vel Metaphysicam, Theoretica sunt, & non practica; tantum accommodatè ad Ethicam diducta sunt) *Ubi nihil vales, nihil etiam velis.* (Nota hoc axioma continere utramque partem humilitatis, inspectionem inquam & despectionem: *Ubi nihil vales*, hic) sonat inspectio sui ipsius (hoc enim inspiciendo nos ipsos, præclarissime discimus nos quoad totam humanam nostram conditionem, singulasque ejus partes, nihil prorsus valere, seu nihil quoad ista nos posse, ut vel ita sint, vel aliter sint, vel etiam non)